

Meer fruittelers gaan voor kalkmelk

Twintig fruittelers schakelden dit jaar over op de toepassing van kalkmelk via de beregeningsinstallatie. Kalkmelk is een milieuvriendelijke bestrijdingsmethode tegen vruchtboomkanker in appel- en perenbomen. De positieve ervaringen van twee demoprojecten trokken meer telers over de streep.

Drie fruittelers, Bertus van Doorn, Henk Uijtewaai en Ariën Smorenburg, waren na de eerste toepassingen in 2002 al positief over het gebruik van celkalk op hun bedrijf. Niet alleen bleek celkalk net zo effectief als een gangbaar fungicidenschema, ook waren de praktische voordelen meteen duidelijk. De toepassing kost weinig tijd en is ook onder ongunstige omstandigheden vaak uit te voeren. In natte percelen treedt geen structuurbederf op.

De drie experimenterende telers liepen tegen verschillende kinderziekten aan, en vonden daar zelf op creatieve wijze oplossingen voor. Voor hun inzet werden zij in 2003 beloond met de tweede prijs van de Provinciale Milieuprijzen.

Van celkalk naar kalkmelk

Hoewel de resultaten van celkalk zich qua effectiviteit konden meten met gangbare bespuitingen en de telers ook praktisch veel voordelen zagen, bleef één nadeel overeind. Celkalk slaat gauw neer en dit kan tot verstoppingen in de leidingen leiden. Bovendien stuift celkalk nogal. Daarom ontwikkelde een fabrikant kalkmelk: kalk in water, met een speciale toevoeging. Hierdoor zakt de kalk minder uit. De resultaten van een demoproject met kalkmelk in seizoen 2004/2005 op

drie bedrijven waren positief. Kalkmelk bleek net zo effectief te zijn als celkalk en makkelijker toe te passen. De logistiek is wel een aandachtspunt, omdat grote hoeveelheden nodig zijn.

Breed gebruik

Het afgelopen jaar was de tijd rijp voor een breder gebruik van kalkmelk in de praktijk. Hiertoe is HUNK opgezet, Het Utrechts Netwerk voor Kalkmelkgebruikers. Twintig nieuwe fruittelers zijn hierbij aangesloten. Zij woonden een informatiebijeenkomst bij over de methode en de resultaten van de afgelopen jaren. Ook kregen de nieuwe leden een uitprobeersubsidie voor aanpassingen aan de beregeningsinstallatie. Het was de bedoeling om – in samenwerking met de producent – de levering van kalkmelk via regionale steunpunten voor deze telers op te zetten. Dit blijkt echter nog niet haalbaar. De telers betrekken de kalkmelk nu in multiboxen bij hun leverancier.

Milieuwinst

De vervanging van fungiciden door celkalk is een stap vooruit naar een betere kwaliteit van het oppervlaktewater. Vooral carbendazim, dat in het najaar tegen vruchtboomkanker wordt ingezet, is

Bezoekers op de praktijkdemonstratie kijken naar hoe de kalkmelk in de multiboxen reageert.

milieubelastend. Het middel wordt bij metingen regelmatig in het oppervlaktewater teruggevonden.

Tijdsbesparing

Afgelopen december werd op het bedrijf van Bertus van Doorn in Werkhoven een praktijkdemonstratie gehouden over het gebruik van kalkmelk. De ervaringen van vijftien telers werden gepresenteerd. Zij

betelen een oppervlakte van bijna 200 hectare fruit. Het niet hoeven uitrijden en de tijdsbesparing zien de telers als grootste voordelen. Als nadeel kwam het uitzakken van de kalkmelk in de multiboxen naar voren. Soms kostte het veel moeite de kalkmelk weer 'op te roeren'. De eerste toepassing is dan ook vooral een kwestie van uitproberen. De resultaten zijn overwegend gunstig.

Aanjager in vogelvlucht

≡ Kalkmelk in ontwikkeling

≡ Praktijkervaringen met celkalk

≡ Weideresten klepelen

≡ Handboek verblijfsrecreatie is uit

Inzamelactie oude banden

Agrarische bedrijven in de provincie Utrecht kunnen meedoen aan de collectieve inzamelactie voor banden. Tegenwoordig maken veel agrariërs gebruik van plastic wikkels, waardoor zij minder banden nodig hebben bij hun werk. Toch blijven er op het erf nogal eens aantallen banden liggen, ook na bijvoorbeeld bedrijfsbeëindiging. Deze banden

liggen dan in de weg en ontsieren het landschap. Overtollige (auto- en trekker)banden kunnen op een milieuvriendelijke en relatief goedkope wijze worden opgeruimd. Alle agrarische bedrijven in Utrecht kunnen deelnemen; bedrijven met weinig (minder dan 100) en met veel (meer dan 1.000) banden. Doet u mee aan de actie? Vul dan voor

20 februari 2006 het aanmeldingsformulier in op www.lami.nl bij 'Actueel aanbod'. De deelnamevoorwaarden en de prijslijst zijn hier ook te vinden. De inzameling vindt plaats in februari en maart 2006. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met LTO-Noord Projecten, Linda Mooijman, telefoon (023) 516 23 08.

Voor wat hoort wat

De sector investeert continu in duurzame productievoering en een leefbaar landelijk gebied.

Door haar laagdrempelige benadering en haar kennis van de agrarische sector heeft LaMi hieraan een grote bijdrage geleverd. Steeds in goed overleg met de Provincie en LTO Noord. Juist nu de provincie oproept tot realisatie van het voorgenomen beleid, zou het te betreuren zijn als zij wederom zelf op een uitvoeringsstoel gaat zitten. Want de agrarische achterban ziet LaMi als de 'eigen' organisatie, die op directe wijze

en met korte lijnen tot daadwerkelijke projecten komt. Daarnaast zou het correct zijn als de sector voor de genomen milieumaatregelen wordt beloond met structuurverbeterende maatregelen. Die zijn noodzakelijk voor de continuïteit van het agrarisch bedrijf en voor behoud van het draagvlak bij zaken als ecoducten, natuurontwikkeling en recreatievoorzieningen.

Ik ben ervan overtuigd dat de agrarische sector tezamen met LTO in staat is de beschikbare gelden aan te wenden voor structuurverbetering. Hierbij is het wel van

belang dat alle betrokken partijen overtuigd zijn van elkaars rol, er geen anti-lobby mag ontstaan voor welke partij dan ook, en er eindelijk wordt begonnen met de uitvoering. Ik roep u allen op om in 2006 met honderd procent overtuiging gezamenlijk te werken aan de kansen die ons worden gegeven. De uitdaging ligt bij u!

Ik wens u allen een heel gezond en voorspoedig 2006.

J.L.M.M. Damen, Voorzitter LaMi

Duurzame fruitteelt

Fruitteler Jos van Rijn zet ook volgend jaar zijn zinnen op kalkmelk

‘Een goed wapen tegen kanker’

Op zijn 11 hectare grote bedrijf in Cothen worstelt Jos van Rijn al jaren met een behoorlijke vruchtboomkankerdruk. Afgelopen najaar besloot hij carbendazim te vervangen door kalkmelk. En het werkt, ook ten gunste van de uitgezette oorwormpopulatie.

Op een waterkoude ochtend in december staan de fruitopstanden van Van Rijn er goed bij. ‘Door het zachte najaar zit er nog veel blad aan de bomen’, stelt de fruitteler vast. ‘Ik heb er twee bespuitingen met kalkmelk opzitten. Dat worden er vermoedelijk nog twee of drie, tot al het blad er af is. Daarna is een behandeling niet zinvol meer.’ Omdat hij zo geïntegreerd mogelijk teelt en zijn hele bedrijf is voorzien van een vaste beregeningsinstallatie, besloot Van Rijn eind vorig jaar te stoppen met carbendazim. ‘Ik heb altijd mijn twijfels gehad over de effectiviteit van dat middel tegen vruchtboomkanker’, vertelt hij. ‘Bovendien kost een bespuiting veel tijd. Die tijd gebruik ik liever om te snoeien. En met de trekker veroorzaak je altijd wat structuurbederf.’

Teeltplan

Van Rijns teeltplan bestaat uit 3 hectare Conference-peren en 8 hectare appelen, waarvan 2 hectare Jonagold, 5 hectare Elstar en 1 hectare Golden Delicious. Peren brengen de laatste jaren het meeste geld in het laatje. Via The Greenery wordt de volledige oogst afgenomen door Frutera Crop in Enspijk. Tijdens de oogst zet Van Rijn scholieren, huisvrouwen en Poolse werknemers in. Het aantal medewerkers kan dan oplopen tot twintig. Zijn vrouw doet de bedrijfsadministratie.

Multiboxen

Van Rijn liet zich overhalen tot het uitproberen van kalkmelk, mede door de positieve ervaringen tijdens praktijkproeven. Dankzij een LaMi-subsidie van € 200,- kostte de noodzakelijke aanpassing van de beregeningsinstallatie hem nog geen honderd euro. ‘Op de beregeningspomp zit nu een extra aansluiting, waarmee de kalkmelk wordt aangezogen’, legt hij uit. ‘Dat gebeurt vanuit een grote bak voor op de heftruck. Hier past de inhoud van twee multiboxen in. Zo heb ik genoeg volume voor één behandeling. Bovendien kan ik de kalkkoek op de bodem gemakkelijk losspreiden met de hogedrukspuit.’ Tijdens de eerste bespuiting hapte de beregeningspomp echter al snel naar adem. ‘Ik was vergeten het waterschap te vragen het peil in de sloot tijdelijk te verhogen’, lacht Van Rijn. ‘Dat overkomt me geen tweede keer. Als alles op rolletjes loopt, kan een behandeling met kalkmelk in een uur gepiept zijn. Vergeleken met een bespuiting met carbendazim betekent dat een flinke tijdswinst.’

Bijkomend voordeel

Bijkomend voordeel is dat kalkmelk de pH van de bodem verhoogt. De grond ontwatert daardoor makkelijker en dat is gunstig voor de populatie oorwormen tegen de perenbladvlo en de appelbloedluis. ‘Sinds een jaar maak ik deel uit van een LaMi-studiegroep voor meer geïntegreerde insectenbestrijding’, licht Van

Jos van Rijn bij de beregeningspomp, die is uitgebreid met voorzieningen om de verspreiding van kalkmelk mogelijk te maken.

Rijn zijn werkwijze toe. ‘Een van de vragen hierbij is: hoe zorg je voor een populatie die op het perceel overwintert en niet zo groot wordt dat ze zelf schade

gaat aanrichten?’. Een proef waarbij met stro gevulde zakjes met oorwormen zijn uitgehangen moet medio 2006 antwoord geven op deze vraag.

Oorworm handige helper

Fruittelers die meer wilden weten over geïntegreerde insectenbestrijding konden in 2005 kiezen uit praktische veldbijeenkomsten en theoretische verdiepingsavonden. Op een veldbijeenkomst was te zien dat oorwormen belangrijke helpers zijn om perenbladvlo en bloedluis te beheersen. Uit tellingen op een demobedrijf bleek dat er binnen één perceel op plekken met weinig bloedluis veel oorwormen voorkwamen. Op bomen met veel bloedluis zaten weinig oorwormen. Op twee ‘oorwormarme’ percelen, één met appel en één met peer, zijn oorwormen in zakjes uitgezet. Op het ene appelperceel zijn later wel oorwormen teruggevonden, op het andere niet. De proef wordt volgend jaar voortgezet. Verder was er veel aandacht voor de fruitmot, bloedluis en perenbladvlo. Tegen fruitmot wordt gewerkt met vluchtgegevens en berekening van de uitkomst van eieren. Bij de perenbladvlo is vooral de timing van de bespuitingen punt van discussie geweest.

Op de theoretische verdiepingsbijeenkomsten is uitvoerig stil gestaan bij de vaak ingewikkelde levenswijze van ziekten en plagen, determinatie van soorten, het voorkomen van aantasting, de bestrijding en de effecten hiervan op het milieu. Centraal stonden rupsensoorten, bladvlotten en bladluissoorten.

De met stro gevulde zakjes met oorwormen worden uitgehangen in een perceel met weinig oorwormen.

Bijdrage voor Zwarte els

Fruittelers in het buitengebied van Houten en de gemeenten Wijk bij Duurstede en Bunnik kunnen een financiële bijdrage krijgen wanneer zij Zwarte elzen om hun boomgaard planten. De gemeente wil hiermee de aanleg van zogenaamde streekeigen windkeringen stimuleren en de identiteit van het Kromme-Rijngebied versterken. Ook het verwijderen van coniferen valt onder de regeling: deze doen afbreuk aan het streekeigen karakter, verminderen de kansen voor biologische bestrijding en belemmeren het uitzicht op de fruitboomgaarden.

Contactpersoon voor de regeling is landschapscoördinator Ronald van Diessen, telefoon: (030) 639 27 03. Bel voor informatie over de genoemde gemeenten de Stuurgroep Kromme-Rijnlandschap: (06) 21 84 20 45. Zie ook www.houten.nl/zwarte-els.

Nieuwe driftarme doppen

Fruittelers kunnen redelijk goed uit de voeten met de gebruiksnormen onder het nieuwe mestbeleid. Wel moeten ze letten op de administratieve veranderingen. Dat was in het kort de boodschap op een gezamenlijke avond van LaMi en de NFO-afdelingen. Verder stond het project ‘Praktijknetwerk Telen met Toekomst’ in de picture. Onderzoekers presenteerden de ervaringen in dit telersnetwerk met nieuwe driftarme doppen. Deze doppen kunnen voor veel telers een middel zijn om in 2007 te voldoen aan het nieuwe Lozingenbesluit. Nadeel is dat driftarme doppen sneller verstopten. Goed schoonmaken en spuit en doppen controleren is het advies. Ook stonden de aanwezigen stil bij sanitaire maatregelen tegen schurft. De presentaties zijn op papier beschikbaar. Zie de bon op pagina 4.

Voor Johan Verheye is gangbaar is nooit een optie geweest

‘Natuurbeheer hoort er helemaal bij’

Johan Verheye (30) begeleidt de biologisch-dynamische bedrijfsvoering van Nieuw Rijsenburg in Driebergen, een therapeutische woon-werk-gemeenschap voor psychiatrische patiënten. Het bedrijf pikt een graantje mee van het project ‘Verrassende natuur van biologische bedrijven’.

Nieuw Rijsenburg is een van de zeventig biologische bedrijven waarop Biologica en CLM in 2005 alle natuurmaatregelen in kaart hebben gebracht. Het tweejarige project ‘Verrassende natuur van biologische bedrijven’ ging een jaar eerder van start en moet uitwijzen of biologische landbouw gepaard gaat met meer natuurwaarden en een grotere biodiversiteit.

Houtwal

Prettige bijkomstigheid voor bedrijfsleider Verheye is dat het natuurbeheer niet alleen extra inkomsten genereert, maar ook zinvol werk voor de twintig mensen op de boerderij. Zij kampen met psychische problemen en worden op antroposofische wijze voorbereid op een terugkeer in de maatschappij. ‘Ik ben niet alleen verantwoordelijk voor de veehouderij van Nieuw Rijsenburg, maar moet jaarrond ook zorgen voor voldoende werk voor minimaal vijf bewoners’, legt Verheye uit. ‘Vooral ‘s winters is dat een hele toer, omdat het werk in de moestuin en de kas dan vrijwel stil ligt. De aanleg en het onderhoud van natuur-elementen, zoals houtwallen en een pad-denpoel, zijn een welkome aanvulling op het hakken van brandhout.’ De natuur-elementen passen bovendien uitstekend in de bedrijfsvoering van Nieuw Rijsenburg, die volledig in het teken van de kringloop staat. ‘Neem zo’n houtwal. Die genereert enorm veel insecten en vogels, tot grote voldoening van onze imker en tuinman.’

Koekoeksbloem in kuil

Het melken en verzorgen van het vee is behoorlijk arbeidsintensief, vooral omdat de acht melkkoeien en twintig stuks jongvee nu nog in verschillende kleine stallen staan. De bouw van een nieuwe stal moet hier in 2006 verandering in brengen. Het gebruik van de ruige mest die de koeien in de grupstal produceren, komt de biodiversiteit rondom de boerderij ten goede. De koekoeksbloem is volgens Verheye een van de kruidensoorten die weer terug zijn te vinden in de kuil, die een stuk ruiger is dan die van een gangbare veehouder. ‘De blaarkoppen waarvoor ik heb gekozen, moeten het doen met heel veel kuilvoer en een beetje krachtvoer. Uit de gemiddelde melkproductie van 5.500 à 6.000 kilo blijkt dat ze er wel raad mee weten. Voor een bedrijf als dit is dat zeker niet slecht.’

Fietsroute

Nieuw Rijsenburg heeft tien hectare land. Met het oog op de kringloop waar het bedrijf naar streeft, zou Verheye het liefst jaarlijks een hoek vrijmaken voor de teelt van maïs. ‘Maar de grond is daar niet geschikt voor. Na dertig centimeter stuit je al op een laag ondoordringbare komklei. Hierdoor kan ik in het voorjaar op z’n vroegst rond half mei het land op voor de eerste snee.’ Dergelijke beperkingen vergroten de uitdaging voor Verheye om uit de melkveehouderij genoeg inkomsten te halen om de lopende kosten te kunnen dekken. In dat verband is de financiële bij-

Johan Verheye: ‘Natuurbeheer biedt naast extra inkomsten ook zinvol werk voor de twintig bewoners.’

drage voor de natuurproductie gering, stelt hij. ‘Voor het geld hoeft je het niet te doen. Maar dankzij onze deelname aan het project zijn we nu opgenomen in een

fietsroute langs biologische bedrijven. Dat levert weer extra klandizie op voor onze boerderijwinkel, waar we zuivelproducten, groenten en fruit verkopen.’

Arta-Lievegoedgroep

Therapeutische woon-werkgemeenschap Nieuw Rijsenburg maakt deel uit van de Arta-Lievegoedgroep, een instelling voor antroposofische psychiatrie en verslavingszorg. Ziekte of verslaving wordt beschouwd als een verstoring van het evenwicht tussen deze drie elementen. Belangrijke elementen van herstel zijn een gezond dag- en levensritme, aandacht voor verbinding en ontmoeting, contact met de natuur en hoogwaardige biologische voeding.

Fietsroutes

Het tweejarige project ‘EKO-Natuurmonitor’ heeft onder meer het vergroten van kennis en bewustzijn onder consumenten over het natuurlijke karakter van de biologische sector ten doel. De fraaie brochure ‘Volg de groene route!’ maakt aan een breed publiek duidelijk welke relaties er zijn tussen biologische bedrijfsvoering en natuur op het bedrijf. Als consumenten zien dat veel biologische boeren extra natuurinspanningen leveren, is dat voor hen een extra argument om te kiezen voor biologisch. De EKO-Natuurmonitor is een initiatief van Biologica en het CLM. LaMi heeft meegefinancierd om meer Utrechtse bedrijven in het project te betrekken en een Utrechtse fietsroute mogelijk te maken. Er lopen nu vier aantrekkelijke routes langs biologische bedrijven die veel aan natuurbeheer doen. Een van die fietsroutes gaat langs de woon-werk-gemeenschap Nieuw Rijsenburg. De brochure met kaarten is te downloaden via www.biologica.nl.

Klepelen goed voor grasopname

Maaien met een klepelmaaier blijkt een goede methode om de grasopname van koeien in een vervolgbeweiding te verbeteren. Dit is vooral van belang voor bedrijven die weinig mogelijkheden hebben om snijmaïs te verbouwen. Zij moeten het doen met weidegras als voederwinning. Maar door groeiafname, roestvorming, weideresten en minder smakelijk gras nemen weidende koeien met name na augustus minder gras op. Inzet van een klepelmaaier op een stoppellingte van 3 cm zorgt dat de weideres-

ten beter worden benut. Het leidt echter wel tot een veel lagere grasopbrengst. Met de 3 tot 4 cm kleine stoppel was er tot 50 procent opbrengstverlies ten opzichte van maaien met een cyclomaaier. Dit is de conclusie van een proef op Praktijkcentrum Zegveld in 2004, in opdracht van het Productschap Zuivel (PZ). In een proef werden drie maaitechnieken vergeleken: maaien met een weilandbloeter op 8 cm stoppel, maaien met een cyclomaaier op 6 cm stoppel en maaien met een klepelmaaier op 3 tot 4 cm stop-

pel. De proef werd in 2005 voortgezet met het doel de grasopbrengst bij het klepelen te verhogen. In opdracht van LaMi werden bij drie veehouders rondom Utrecht demovelden aangelegd: bij Van de Vendel in Langbroek, bij Dorresteyn in Werkhoven (beide op zware rivierklei) en bij Van Winden in Linschoten (veen en klei op veen). Op de demodagen in september 2005 werden werking en resultaat van de klepelmaaier in de praktijk getoond. Te zien was dat het maaien voor voederwinning en het afvoeren van een weiderest de grasopname in de vervolgbeweiding verbeterd. Verder bleek dat klepelen van een weiderest op 6 cm in vergelijking met bloten niet altijd tot een betere grasopname leidt. De demo’s laten zien dat klepelen of bloten van een kleine weiderest gunstig is. Dit betekent dat een van deze bewerkingen na elke beweiding gewenst is, als de volgende snede weer beweid gaat worden. Het verslag is te downloaden van de LaMi-site: www.lami.nl onder ‘Actueel aanbod’.

Cursusaanbod

LaMi organiseert dit winterseizoen vier cursussen voor Utrechtse ondernemers. Elke cursus bestaat uit drie dagdelen. De eigen bijdrage per cursus is € 115,- per deelnemer. Opgave kan via de bon op deze pagina.

1 Graslandmanagement

Geschiktheid van percelen, maaien, beweidingssystemen en soorten mengsels zijn de hoofdonderwerpen in deze cursus. Verder komen aan bod: gewaseigenschappen en de nieuwste ontwikkelingen (onder meer Festilonium), witte en rode klavers, bemesting, onderhoud, kuil kwaliteit en kosten.

2 Duurzame veestapel

Met handreikingen voor het optimaliseren van een duurzame veestapel. Er is aandacht voor de vele factoren die de levensduur van koeien beïnvloeden, waaronder hygiëne, beenwerk, uiergezondheid of voeropname. Ook komt de gehele jongvee-opfok aan bod.

3 Bemesting

Het nieuwe mestbeleid heeft veel gevolgen voor de inzet van dierlijke mest en kunstmeststoffen. U gaat aan de slag met het berekenen van de mestproductie en krijgt aanbevelingen voor een mestverdeelplan. Verder onderzoekt u de optimale omstandigheden voor het toedienen van de beschikbare meststoffen.

4 Bodemkwaliteit

De deelnemers gaan met een zelf ingevulde bodemchecklist verder in op bodemvruchtbaarheid en het voorkomen van bodemverdichtingen. Doel is bodemconditie op het eigen bedrijf te verbeteren. Ook volgt een toelichting op de nieuwe grondanalyses bodemleven.

Gratis brochure over bodem

Met het nieuwe mestbeleid valt er minder te sturen met bemesting. Een goede bodemkwaliteit is dan heel belangrijk voor een goede gewasopbrengst. Wisselteelt wordt steeds meer een optie. Bijvoorbeeld om de ruwvoerproductie op zand te optimaliseren en om de kwaliteit van de organische stof te garanderen. In de brochure 'Een goede bodem boert beter' staat hoe u het organische stofgehalte en de kwaliteit van de bodem op peil kunt houden. Bestellen kan met de bon op deze pagina.

Gratis handboek

Verblijfsrecreatie op het agrarische bedrijf is in trek. Bezoekers genieten van de rust, de ruimte en de natuur op het boerenbedrijf. En agrarisch ondernemers krijgen mogelijkheden voor goede verdiensten. Droomt u ervan met verblijfsrecreatie te starten of uw bestaande recreatieverblijven te verbeteren? Download dan gratis het Handboek Verblijfsrecreatie van www.lami.nl en doe uw voordeel met de tips! Het handboek is een aanvulling op de LaMi Startersgids Agrotourisme. Het bevat een duidelijk stappenplan, afgewisseld met ervaringen van ondernemers. Ook kunt u lezen hoe u een bedrijfsplan kunt maken. Verder wordt ingegaan op ondernemerskwaliteiten, kansen van het bedrijf en de omgeving. Allerleukste aanbeveling: ga eens uit logeren bij een collega! Verwend worden in een rustige omgeving geeft vaak de beste ideeën om uw eigen droom te verwezenlijken.

Nieuw mestbeleid

In februari worden er in Houten en Barneveld zittingsdagen georganiseerd over het nieuwe mestbeleid. Met behulp van een interactief computerprogramma kunt u een aantal opties voor uw bedrijf laten doorrekenen. Belangstelling? Vul dan de bon op deze pagina in (opsturen vóór 1 februari 2006).

Eigen appels oogsten

In het najaar fietsten met enige regelmaat schoolklassen door Schalkwijk naar de boomgaard van William Pouw, op zoek naar informatie over de biologische fruitteelt voor het project 'Scholen adopteren appelbomen'. En om eigen appels te oogsten! Klassen van basisscholen in Houten kunnen namelijk hun eigen boom adopteren. Voor de hoogste groepen (7 en 8) is er een computerprogramma ontwikkeld met lesmateriaal over biologische landbouw. Deelnemende leerlingen bezochten een boomgaard en maakten een eigen folder over biologische fruitteelt.

Scholieren bij hun geadopteerde appelbomen in de boomgaard van fruitteeler William Pouw. Activiteiten met scholieren zijn bedoeld om ook de binding van ouders, burens en familie met het Houtense boomgaardrijke buitengebied te versterken.

Cursus over plattelandstoerisme

Geeft u al rondleidingen op uw bedrijf en wilt u starten met meewerkdagen? Wilt u uw huidige boerenkamers professionaliseren? Houdt uw dochter van paardrijden en wilt u haar een toekomst bieden met een paardenpension? Dan is de cursus 'Professioneel plattelandstoerisme' iets voor u! Tijdens vijf bijeenkomsten en een excursie krijgt u onder meer informatie over regelgeving, marketing, bedrijfsinrichting, persoonlijke vaardigheden en samenwerking. Kijk voor het cursusprogramma op www.lami.nl bij 'Actueel aanbod'. De cursus start in februari en kost € 200,- per bedrijf. Opgeven kan via de bon op deze pagina vóór 1 februari 2006.

Interesse? Vul nu de bon in!

Als u interesse heeft in een van de omschreven activiteiten in deze Aanjager, stuur dan deze bon ingevuld in een envelop naar: LaMi, Antwoordnummer 7040, 3990 TA Houten. Een postzegel is niet nodig.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____ Woonplaats: _____

Telefoon: _____ E-mail: _____

Ik heb belangstelling voor:

- Hand-outs van de presentatie over sanitaire maatregelen tegen schurft in fruit
- Hand-outs van de presentatie over driftarme spuitdoppen in fruit
- Hand-outs van de presentatie over het nieuwe mestbeleid in fruit
- De zittingsdagen over het nieuwe mestbeleid (opsturen vóór 1 februari 2006)
- De cursus Graslandmanagement / Duurzame veestapel / Bemesting / Bodemkwaliteit (doorhalen wat niet van toepassing is)
- De cursus Professioneel plattelandstoerisme (opsturen vóór 1 februari 2006)
- De brochure Een goede bodem boert beter

U kunt zich ook telefonisch (030 634 54 99) of per e-mail (lami@ltonoord.nl) opgeven.

Colofon

Aanjager is een uitgave van LaMi. LaMi is hét loket voor de innovatieve ondernemer op het platteland. Aanjager wordt verzonden aan alle boeren en tuinders in Utrecht.

LaMi
Postbus 441
3990 GE Houten
Telefoon (030) 634 54 99
Fax (030) 634 54 68
Internet: www.lami.nl
E-mail: lami@ltonoord.nl

Productie
Roodbont Communicatie,
Zutphen

Redactie
Cees de Geus, Marijke van Oostende,
Marcel Vijn

Eindredactie
Maud van de Woude Tekstwerk,
Groningen

Vormgeving
Heijdens Karwei,
Amsterdam